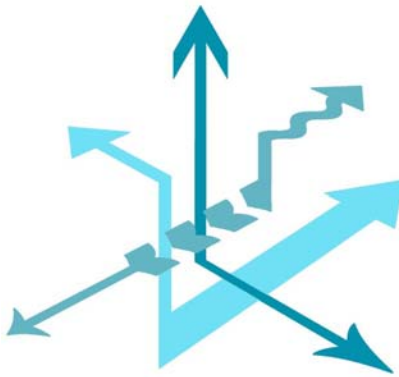

EN RAPPORT OM WEBBASERAD SERVICE FÖR FOLKBIBLIOTEK
PÅ UPPDRAG AV REGIONBIBLIOTEK KALMAR

Författad av Lina Ydrefelt

2009

FÖRORD

Nationell katalog, kommunala webbplatser, open source, öppen källkod, regional katalog, medieflöde, widgets, mashups, API:er, 2.0, 1.0, tillgång, efterfrågan, beteende och förändring. Det finns en uppsjö begrepp och påverkansfaktorer när det kommer till bibliotekens IT- och webbutveckling.

I denna rapport pekar Lina Ydrefeldt på möjligheter och snårigheter i frågor som handlar om folkbibliotekens framtid. Syftet med rapporten är att ge en nulägesbeskrivning av olika projekt som är angelägna för regionens del. Lina lyfter också fram konkreta exempel på aktuella system och verktyg. I rapporten pekar hon också på vilka frågeställningar och val som vi bör förhålla oss till innan vi lägger upp en gemensam strategi.

Målgruppen för rapporten är främst regionens bibliotekschefer, intresserad bibliotekspersonal samt andra aktörer inom kommunorganisationen som kommer att involveras i det kommande arbetet.

//Regionbiblioteket i Kalmar län

Christer Bergquist

Pia Malmgren-Kronvall

Elisabeth Aquilonius

REGIONBIBLIOTEKET I KALMAR LÄN

NYGATAN 24, BOX 762

391 27 KALMAR

KONTAKTPERSON: ELISABETH AQUILONIUS

INNEHÅLL

Inledning	1
Uppdraget	2
Disposition	5
Materialinsamling	5
Ideologiska skiljelinjer	6
Webb 2.0 och Bibliotek 2.0	7
Virtuell utveckling	8
Bibliotek 1.0 och 2.0	10
Bibliotekssverige	11
Nationella satsningar	13
Regionala och lokala tankar	16
Kommersiella aktörer och öppen källkod	20
Teknikhuset och Axiell	20
Öppen källkod och alternativa aktörer	23
Att välja rätt	26
Två exempel som speglar nutiden	27
Analys och sammanfattning	30
Åtgärdsförslag	35
Referenser	37

INLEDNING

Biblioteken befinner sig i en tid då det finns behov av stora förändringar.

Teknikutvecklingen, människors informations- och läsbeteenden och den digitala klyftan är några aspekter att ta hänsyn till när biblioteken står inför förändringsprocesser.

Engagemanget och kunskapen varierar påtagligt i vår sektor. Klyftan är stor mellan bibliotek som medvetet väljer väg när det gäller inriktning på den allmänna biblioteksservicen och tydligt ökar organisationens webbnärvaro och de bibliotek som inte anammar ett bredare tänkande.

Den ekonomiska situationen i världen idag är ytterligare en faktor som med största sannolikhet kommer att sätta agendan för bibliotekens möjliga förändringsarbete de närmsta åren. Det kommer finansiellt att bli tuffare för samtliga kommunala instanser.

Ytterligare en osäkerhetsfaktor är också på vilka nivåer beslutanderätten för biblioteksutveckling kommer att ligga. I Kulturutredningen (SOU 2009:16) finns många förslag som både organisatoriskt och innehållsmässigt kan förändra bibliotekens verklighet.

Min utgångspunkt är att det för folkbiblioteken och Regionbibliotek i Kalmar län finns många vägar att välja beroende på:

- ⇒ ideologisk inriktning
- ⇒ möjliga humanresurser
- ⇒ ekonomiska medel
- ⇒ förändringsvilja

I dagsläget talas det bland annat om en gemensam webbportal för de lokala biblioteken. Verkligheten är komplex och det finns en uppsjö parametrar att ta hänsyn till. Exempelvis pågår det flera nationella och seminariella projekt och utredningar som bör påverka utvecklingen i Kalmar.

Frågorna är således många gällande IT-och webbutveckling och denna rapport kommer i hög grad fortsätta i denna anda; att snarare fråga än svara.

UPPDRAGET

Arbetet med denna rapport har skett på halvtid under två månaders tid under februari och mars 2009. Regionbibliotek Kalmars uppdragsbeskrivning lyder som följer:

“Identifiera vilka komponenter som är intressanta att göra gemensamma (på regional eller nationell nivå) och vilka man gärna bör behålla på lokal nivå när det gäller bibliotekets webbplats och katalog. Vad är realistiskt utifrån budget, gemensam server, ej gemensam kontoorganisation och tid?
Presentera ett par tänkbara scenarios. Utredningen är intressant ur ett kvalitetshöjande och servicestärkande perspektiv, inte nödvändigtvis ett ekonomiskt. Vilka byggstenar finns det så väl på den kommersiella marknaden som inom Open source som kan innebära att liknande, samma eller likvärdiga funktioner, som de man finner inom olika biblioteksportaler, Amazon, Bokus implementeras i det lokala systemet. Identifiera fördelar och hinder.”

Uppdragsbeskrivningen är bred och omfattande där rapporten kan ses som en start för vidare arbete kring dessa frågor. Denna rapport tar dock inte upp:

“Vad är realistiskt utifrån budget, gemensam server, ej gemensam kontoorganisation och tid? Presentera ett par tänkbara scenarier.”

Efter att ha genomfört ett antal intervjuer och fördjupat mig i ämnet uppfattade jag det bäst i att angripa frågan om vilka alternativ som finns och presentera en skiss av vart vi kan vara på väg. Detta görs genom att åskådliggöra ett flertal tänkbara scenarios genom presentationer av olika aktörer, möjligheter och pågående projekt.

“Utredningen är intressant ur ett kvalitetshöjande och servicestärkande perspektiv, inte nödvändigtvis ett ekonomiskt.”

Utifrån denna formulering har jag valt att presentera olika trender, möjligheter och ideologiska hinder för att samarbeta med olika parter. Ett kvalitets- och serviceperspektiv ingår i alla slutsatser jag presenterar och diskuterar. Frågan om vilka byggstenar som kan inkorporeras i en portal i Kalmar län kommer inte att ges ett detaljerat svar. Detta är nämligen en fråga underordnad viljeinriktningen och de ideologiska valen. Jag är också övertygad om att när de inblandade biblioteken samt regionbiblioteket är framme vid den punkt då det är lämpligt att besluta om de då

lämpliga "byggstenarna" kommer detta att ge sig. En slags disposition att arbeta vidare med kommer dock integreras i materialet. Generellt kan man säga att kraven är stora på att skapa bättre förutsättningar för bibliotekens webbnärvaro både från dem som är initierade och de som har mindre eller liten kunskap. Det rapporten kan bidra med, vilket jag också uppfattar som syftet, är idéer, projektupptakt och en viss strukturering samt kommentarer kring olika strömningar i den nationella och regionala biblioteksfloran. Jag har fokuserat på frågor som är stora på regional och lokal nivå för biblioteken just nu. Med risk för att uppfinna hjulet på nytt bygger den här rapporten snarare på akademiska påståenden och visioner samt biblioteksaktörers erfarenheter från det nationella fältet än stora tankar kring framtiden för folkbiblioteken i Kalmar län. Orsakerna till detta är flera, men framför allt att jag läst uppdragsbeskrivningen som en tankeprodukt att gå vidare med där även stora, lovande projekt under uppsegling är intressanta. Att utvärdera de portalsatsningar som Teknikhuset och Axiell levererar i form av CS Library respektive Axiell Arena är därför inte det primära. Dessa och andra aktörer kommer att diskuteras som en enhet i relation till open source-alternativ och andra befintliga lösningar. Dessa leverantörer anpassar sig troligen också idag utifrån de krav som finns på biblioteksutvecklingen och befintliga ideologiska strömningarna och vi kommer antagligen få se förändringar i deras produkt erbjudanden.

Oavsett vad biblioteken i Kalmar län kommer att besluta kan denna rapport ändå komma till nytta. Det viktigast är att man i regionen gör en inventering av vilken typ av

funktioner och resurser man vill kunna erbjuda utifrån de behov som finns i hos användarna som finns i närsamhället.

DISPOSITION

Rapporten inleds med en översikt av exempel på nationella och regionala projekt och initiativ. Därefter lyfts några lösningar på öppen källkodssystem fram. Rapporten tittar också flyktigt på ett fåtal kommersiella lösningar. Ett par aktuella exempel på webbinitiativ kommer att presenteras liksom frågan om att skapa en portal med helt självvalda applikationer.

Projekten och initiativen som handlar om betydelsen av bibliotek 2.0 följs upp under rubriken "Ideologiska skiljelinjer". Rapporten mynnar ut i en del konkreta råd till Regionbibliotek Kalmar inklusive en åtgärdsplan.

MATERIALINSAMLING

Rapporten bygger på information från nyckelpersoner från olika delar av biblioteksbranschen, litteraturstudier och en omvärldsanalytisk översikt byggd på en mängd olika typer av referensmaterial. Informanterna har varit ett flertal och kommer att, med ett par undantag, att nämnas i referenslistan. Ingen av dessa kommer att citeras eftersom intervjuerna endast delvis är transkriberade och att samtliga informanter inte vill framträda med namn, titel och arbetsplats i texten.

Litteratur om bibliotek 2.0 samt webb 2.0 är sådant som jag studerat under flera år och

denna kunskap har jag i viss mån fallit tillbaka på i fråga om ideologiska spörsmål och praktiska verktyg möjliga att tillgå. Till detta kan läggas andra litteraturstudier om bibliotek och mjukvara. Även artiklar och webbaserade diskussioner om open source-resurser har studerats.

Beträffande de breda frågorna om bibliotekssystem och de kommersiella företagens möjlighet att spela en intressant roll i bibliotekssverige baseras presentationen av dessa på företagens egen marknadsföring och samtal med representanter från företagen.

Det är ofta svårt som bibliotekarie och informationsvetare att efter ett intellektuellt arbete redogöra för specifika resurser när det inte är en akademisk produkt som skapats. Vår förmåga till omvärldsanalytiskt förhållande, ständigt browsande och uppdateringar genom rss-tjänster och samtal med kollegor gör att vår kunskap om områden ofta är stort men att referenser till denna inhämtning skulle bli ett näst intill omöjligt arbete.

På ingen punkt utger sig denna rapport för att vara mer än ett nedslag i den nutida biblioteksverksamheten sedd från olika synvinklar.

IDEOLOGISKA SKILJELINJER

De huvudsakliga problemen om jag ska hårdra webbaserade bibliotekstjänster är icke-användarvänliga webbplatser med oinspererande gränssnitt samt ett felaktigt tänkande angående likriktning från en del IT-avdelningars sida. Jag ser i nuläget ingen direkt

förebild för de bibliotek i Sverige som vill skapa en öppen lösning med den sociala webbens sammanlagda visioner som grund och med utgångspunkt i ett rikt antal olika aktörers applikationer.

Detta betyder inte att många goda initiativ finns och bör tas till vara för att lyfta biblioteken i Kalmar läns webbutbud.

De konkreta biblioteksexempel som tas upp i detta avsnitt kommer redovisas närmare längre fram i rapporten.

WEBB 2.0 OCH BIBLIOTEK 2.0

Bibliotek 2.0 är ett begrepp som idag ter sig mindre radikalt än för bara två eller tre år sedan. Ofta stannar diskussionen kring bibliotek 2.0 och vilka verktyg som skall lyfta verksamheten. Istället borde biblioteken diskutera de drastiska omdefinitioner av informationsbegreppet, utbyte och delaktighet som webb 2.0 tenderar att gå emot idag. Bibliotek 2.0 har funnits så pass länge att det är troligt att vi strax får se ett nytt begrepp där användarnas inflytande än mer ökar. Detta kommer antagligen att sätta en nyttig press på offentliga aktörer som till exempel skolor och bibliotek. Med en radikal förståelse och tillämpning av den sociala webben är det användarna som gör det stora bibliografiska arbetet samt påverkar bibliotekswebbens utseende etc.

I dagsläget uppfattar bibliotekssverige i hög grad www.minabibliotek.se och www.biblioteket.se som bibliotek 2.0-lösningar. För biblioteken skulle ett verkligt engagemang i den sociala webben snarare kunna betyda att alla bibliotek funderar

över sin position i informationslandskapet. Detta skulle innebära att biblioteken frångår de stora aktörernas bibliografiska service och skapar andra, öppna lösningar för att öka de olika informationsingångarna. I ett webb 2.0-perspektiv är dominerande, stängda bibliotekssystem och få aktörer på biblioteksmarknaden ett stort problem.

Monopolställningar är ingen lösning på bibliotekens behov. Snarare behövs det en integrering av många resurser, medvetet valda från olika producenter eller skapade av de egna låntagarna för att biblioteket ska vara 2.0.

2.0 manar till eftertanke:

- ⇒ varför har biblioteken valt att stanna kvar i sitt arbete med de egna icke-dynamiska katalogerna?
- ⇒ fortsatt arbeta med endimensionella och sterila webbplatser utan noder som når varandra och som skapar nät av resurser lätta för användaren att nå.

Dock är verkligheten inte så enkel. Det finns många exempel på biblioteks satsningar som är låsta inom den kommunala webbplatsen och med grafiska profiler som ska gälla för samtliga verksamheter. Där enskilda initiativ blir tunga byråkratiska projekt som inte speglar den flexibilitet och snabbhet som präglar många av dagens nättjänster. Detta kan kallas att vi står kvar i en 1.0-mentalitet.

Risken är att vi hänvisar användarna till ett krympande antal fysiska bibliotekslokaler med svåråtkomlig, samt ibland föråldrad och bristfällig, information som inte är i samklang med de behov och beteenden som dominerar hos lättrörliga digitala

habitanter.

Istället för att stanna på den egna webbplatsen bör man överväga att öppna dess portar och söka sig ut på olika sociala forum, intressanta för lokalsamhället eller för en bredare publik. Detta kan beskrivas som verksamhetens tentakler ut på olika webbplatser!

Inget fysiskt bibliotek stannar frivilligt enbart i den fysiska bibliotekslokalen. Varför skulle vi då vilja stanna på den kommunala webbplatsens skyltfönster? Detta är ett viktigt arbete och ökar förståelsen för hur man kan arbeta för att levandegöra bibliotekets webb, vilka tjänster som användarna förväntar sig och på vilket sätt biblioteket gagnas av en integration med dessa.

VIRTUELL UTVECKLING

När det gäller webb 2.0 brukar två perspektiv lyftas fram;

The wisdom of the crowds och The cult of the amateurs.

Beroende på hur man uppfattar den digitala utvecklingen

brukar man tala om gruppens kollektiva kunskap eller

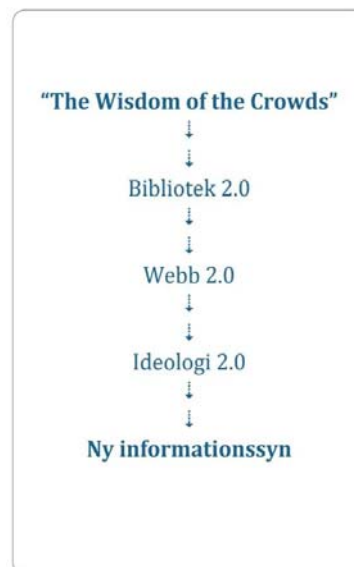
amatörernas framfart för att beskriva den. Ideologiskt brukar

dessa begrepp ställas mot varandra, men troligtvis kommer

användarnas intressen och digitala beteende att tvinga fram

ett förhållande till webben som en plats för starkt

informationsutbyte och gemensamt utbyte av kultur.

Dock finns det en parallell utveckling som kan försvåra den så som ACTA, ett EU-initiativ som handlar om handelsavtal med fokus på bland annat upphovsrätt, liksom redan genomförda IPRED och FRA.

De virtuella frågorna är självklart även präglade av vilken typ av kompetens som finns hos biblioteksarbetare. Det har i rapporter och undersökningar visats att det finns ett stort kunskapsunderskott vad gäller digitalisering, teknik och webbutveckling. Frågorna kräver att en kunskap och förståelse för vikten av prioritering i dessa frågor också finns på chefsnivå.

Sannolikt kommer bibliotek 2.0 än mer ta form efter de parametrar som gäller för webb 2.0; delta som en aktör bland andra, utbyte av information, solidariskt ge och ta.

Utvecklingen av 2.0-idelogien på nätet kommer troligen att medföra krav på biblioteken att välja väg. Enligt min mening kommer det krävas att biblioteken antar en ny informationssyn där man rör sig från positivism och kvalitetssäkring till postmodernism och ett avsevärt ökat stöd till användarna genom chatt, e-post, sociala forum och andra flexibla digitala tjänster.

BIBLIOTEK 1.0 OCH 2.0

Två exempel som fortfarande befinner sig mer inom den traditionella webben men som tangerar det som karakteriserar webb 2.0 är biblioteksportalen www.minabibliotek.se samt tjänsten www.boktips.net.

Vad man till exempelvis försökt göra på det digitala biblioteket Minabibliotek.se är att

skapa en omfattande webbplats med utökad service för låntagarna genom att plocka in ett par 2.0-verktyg. Däremot har man inte integrerat 2.0-tänkandet och ett brett tjänsteutbud i ett öppet dynamiskt system. Minabibliotek.se kan främst kallas ett möte mellan verktyg från den sociala webben och bibliotek 1.0-tänkande.

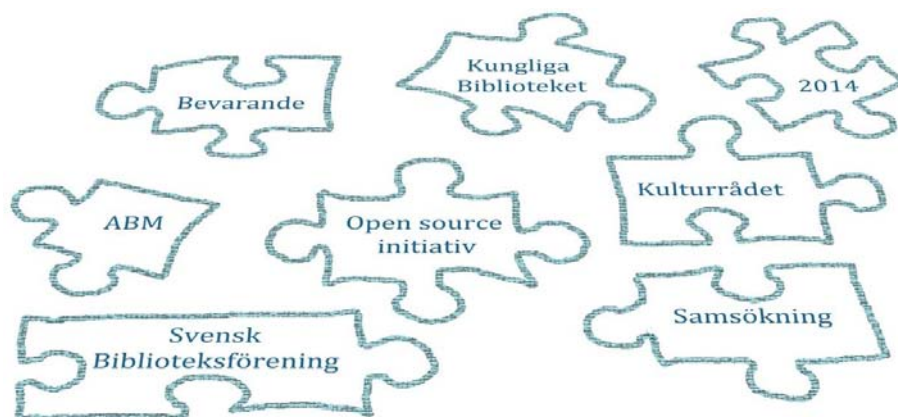
Boktips.net kan i den utvecklingsprocess tjänsten nu genomgår beskrivas i liknande termer. Makten lämnas till bibliotekariéer och redaktörer som bidrar med boktips, men eventuellt kommer projektet närma sig ett 2.0-tänk genom att öppna för användarnas egna kommentarer och taggning.

BIBLIOTEKSSVERIGE

Här följer en sammanställning av olika projekt på nationell och regional nivå som biblioteken i Kalmar län sedan kan ta ställning till. Finns det skäl att lägga kraft och ekonomiska resurser på att ta inspiration från dessa projekt? Vilka kan vara lämpligt att ytterligare utveckla samarbetet med? I dagsläget väljer olika regioner olika utvecklingsvägar och skapar olika alternativ. Även om det idag finns flera nationella projekt under arbete är dessa svårbedömda när det gäller spridning, användning och framtidsutsikter.

Denna rapport skrivs samtidigt som kulturutredningens förslag (SOU 2009:16) läggs fram och är ute på remissrunda hos bland annat svenska kulturinstitutioner, aktörer och befintliga förvaltningsmyndigheter. Om förslagen eller delar av dessa blir verklighet kommer det att få långtgående konsekvenser för biblioteken både organisatoriskt och

ifråga om beslutsfattande. Utredningen förespråkar en nationell bibliotekspolitik för alla typer av bibliotek som samlas på Kungliga biblioteket. Vilka konsekvenser detta kommer att få i praktiken återstår att se. I kulturutredningen finns också en önskan att fördjupa arkiv-, bibliotek- och språkmyndigheternas kopplingar. På sikt önskar sig kulturutredningen en ny sammanhållen myndighet som man gissar att de olika institutionerna på högre nivå kommer vara mogna för år 2014 (SOU 2009:16, s. 70). Bilden utredningen målar upp av biblioteken ser ut som följer: "de är resurser för lärande, till stöd för utbildning på olika nivåer. De är minnesinstitutioner med kopplingar till både arkiv och museiväsendet (SOU 2009:16, s. 50 f). Oavsett vilka delar som genomförs så kommer troligen större ansvar att läggas på Kungliga biblioteket när det gäller den nationella utvecklingen.

NATIONELLA SATSNINGAR

Sverigebiblioteket är ett nätverk med representanter från högskole-, universitets- och folkbibliotek, länsbibliotek, TPB, Statens kulturråd och Kungliga biblioteket. Målet med arbetet inom Sverigebiblioteket är att öka tillgängligheten till bibliotekens samlade resurser. Nätverket ska därför identifiera hinder och möjligheter för samarbete och arbeta för att en samlad åtkomst när det gäller biblioteksresurser för användarna. Projektets värdskap delas mellan Kungliga biblioteket och Statens kulturråd. Under 2009 har man enligt protokoll från 1 december 2008 som mål att tillgängliggöra offentliga biblioteksresurser genom:

- ⇒ En nationell gemensam katalog av böcker och andra medier
- ⇒ En gemensam förteckning av elektroniska resurser
- ⇒ Samverkan för en gemensam nationell bibliotekswebb
- ⇒ Ett bibliotekslabb för utveckling av tjänster och verktyg på webben för bibliotek

Det är oklart på vilket sätt Sverigebiblioteket idag kan vara ett stöd för utveckling på regional eller lokal nivå. Projektet har förutsättningar att kunna bli en väldigt intressant utveckling för samtliga bibliotek i Sverige.

Boktips.net är också ett primärt nationellt samarbete som i sin nuvarande form bygger på en mycket traditionell form av bibliotekariearbete. I all sin enkelhet skapas recensioner av litteratur som i de flesta fall finns att hämta ur andra källor. Skribenterna utgörs inte av litteraturrecensenter utan av bibliotekarier runt om i landet. Det kan

diskuteras hur väl denna boktipstjänst på helt egna ben uppfyller de kvalitetskrav som man kan ha på en recensionssajt. Dock har projektet den fördelen att boktipsen redan nu kan integreras i den egna katalogen eller webbplatsen. Det finns också planer på att utveckla projektet så att allmänheten kommer att ges möjlighet att kommentera recensionerna och därmed påverka och debattera recensionerna. En boktipsbank bör även fortsättningsvis drivas som ett samarbete på nationell nivå men med varje region som stark aktör och förhoppningsvis fler aktiva bibliotek. Initiativet kan i en redigerad version kallas 2.0-inspirerat men använder sig inte av de resurser som den sociala webben ger. Boktips.net är nu inne på sin betaversion och därför behöver utvecklingen fortlöpande följas för att se vilken typ av ytterligare mervärdes-möjligheter som kommer att skapas.

Bibliotek.se är ett nationellt samarbete mellan Kungliga biblioteket och BTJ AB och har ännu så länge den samlade bibliografiska servicen som folkbiblioteken gärna vänder sig till. I likhet med många mindre tjänster använder man sig av metasökning via protokollet Z39.50. Många bibliotek rapporterar dock inte sitt bestånd till tjänsten. I likhet med andra samsökningsprojekt saknar man också möjlighet att få veta om boken finns tillgänglig och om den är möjlig att beställa. Detta är därför en fråga som kommer att återknytas till i nästa stycke.

Bibliotek24 är ett pågående projekt för att utveckla en välfungerande samsökningstjänst för folkbibliotekens samlade resurser för så väl fria nätkällor som licensierade databaser. Än så länge finns söktjänsten bara i en betaversion. Projektets

mål är också att arbeta för en nationell plattform för biblioteksresurser. Bibliotek24s styrgrupp och arbetsgrupper hoppas på fortsatt finansiering under 2010 och kommer att visas upp på Bok- och biblioteksmässan 2009.

Libris är i dagsläget främst universitets- och högskolebibliotekens gemensamma katalog, även om större folkbibliotek finns representerade med sitt bestånd. Med sitt aktuella gränssnitt och funktionalitet har tjänsten blivit betydligt användarvänligare. Förhoppningsvis blir detta på sikt även folkbibliotekens katalog. Kanske kommer Adlibris ambition om att bli en aktör när det gäller katalogisering av poster till folkbiblioteken snabba på denna utveckling?

Öppna bibliotek är ett projekt som drivs av Regionbibliotek Stockholm och Stockholms stadsbibliotek, med stöd från Statens kulturråd, med syfte att dela de mervärden som besökarna och personalen skapar. Man vill arbeta för att oberoendet av leverantörer och statiska eller kostsamma produkter skall minska. I projektbeskrivningen av etapp 2 går att läsa:

Stockholms Stadsbibliotek och Regionbibliotek Stockholm avser att utveckla möjligheterna att på nationell nivå tekniskt, praktiskt och ansvarsmässigt skapa och dela med sig av mediacentrerad mervärdesinformation för att använda på bibliotekens webbplatser eller andra kanaler.

Mervärdesinformation är till exempel: material som personal på biblioteken producerar såsom beskrivningar och tips av böcker, musik, film etc., teman,

listor samt de etiketter/taggar, betyg och recensioner som låntagaren kan sätta på verk. Ambitionen är att göra dessa mervärden, tekniskt, upphovsmässigt och ekonomiskt, så lättillgängliga och öppna som möjligt. Strand [ett konsultbolag] har utfört den första etappen av detta projekt där en gemensam lagringsplats "Öppna Bibliotek" skapades. I etapp två vill man lagra och tillgängliggöra användargenererad mervärdesinformation i Öppna Bibliotek. (Öppnabibliotek.se)

Ett exempel av användning mellan olika bibliotek och möjliggörande av gemensamma resurser är boktips.net vars innehåll kan återvinnas och integreras. Man vill skapa ett projekt som bjuder in andra bibliotek som användare till självkostnadspris. Man talar mycket om mervärdet; det som besökaren sägs skapa i mötet med biblioteket. Detta skall utgöra en sammanhållande länk mellan användarresurser och personal.

REGIONALA OCH LOKALA TANKAR

Det finns 20 stycken läns- och regionbibliotek i Sverige. Regionbibliotekens uppgift är framför allt att stödja folkbiblioteken med den kompletterande medieförsörjningen, samordna och hjälpa de lokala biblioteken med kompetensutveckling, samordning av digitala tjänster samt upphandling. Mycket skulle kunna sägas om folkbibliotekens möjligheter om de i större utsträckning än idag agerade nationellt. Detta betyder inte att små initiativ inte är viktiga utifrån vad en region mäktar med utgångspunkt i interna

prioriteringar, ekonomiska förutsättningar och lokal kompetens. Kanske bör man inte heller tänka på samarbeten utifrån geografiska förhållanden utan eventuellt bör Regionbibliotek Kalmar överväga ökat samarbete med progressiva delar av landet som Umeå och Halland.

Även om vi får se ökad nationell styrning behöver de lokala biblioteken här och nu mycket stöd. Detta bör kunna ges från regionbiblioteken som har kunskap, nätverk och kännedom om strategiskt arbete. Det är viktigt, som jag ser det, att Regionbiblioteket i Kalmar vid ett utökat IT-samarbete får rollen som samordnare. Uppdraget blir att samla kompetens från närsamhället och kommunerna i regionen. Min erfarenhet är att det finns stor kompetens bland den personal som arbetar med Book-IT. Dessa bör lyftas in och få en mer aktiv roll i detta utvecklingsarbete.

Vi ser redan idag regioner och enskilda bibliotek som rakt av valt de lösningar som Axiell respektive Teknikhuset erbjuder i form av sina publicerings- och bibliotekssystem. Frågan är om vi behöver den typen av portaler på lång sikt. Ett annat alternativ är att regionen intresserar sig för open source-lösningar i form av andra publiceringssystem. Det finns även åtminstone ett par exempel på projekt idag som utvärderar eller kommer att arbeta med att byta bibliotekssystem till öppnakällkodssystem som Evergreen och Koha.

Flera av de informanter som jag talat med påpekar att det på sikt är viktigt att ha ett helt fritt medieflöde inom en region för en god utveckling. Även om Kalmar idag har "fria transporter" och möjlighet för låntagare att lämna tillbaka medier på vilket bibliotek som

helst skulle detta i förlängningen innebära att man gick över till en gemensam katalog. Eventuellt skulle det även vara att föredra att folkbiblioteken gick ihop i en gemensam kontoorganisation. Dock finns det exempel på regioner som har en gemensam katalog där man inte har en gemensam kontoorganisation (se www.v8biblioteken.se). Ett totalt sammangående förutsätter en djup diskussion om finansiering av den bibliografiska servicen och vilka tjänster man gemensamt vill skapa eller utnyttja. Med en portallösning och ett allmänt ökat samarbete kan man tänka sig att på sikt frångå Book-IT och utreda andra alternativ.

Kalmar regionbibliotek bör självklart verka för att infrastrukturen mellan högskolebibliotek, skolbibliotek och folkbibliotek är mycket goda. Detta kan handla om medieförsörjning men i första hand om kompetensutbyte och goda relationer. Exempelvis finns idag den nystartade "Regional plattform för lärande och bibliotek" där alla biblioteksformer ovan ingår. Vidare har man goda relationer med flera andra läns- och regionbibliotek. Regionbibliotek Kalmar planerar en konferens kring webbutveckling tillsammans med Blekinges, Kronobergs, Jönköpings och Skånes län. Man har också fått projektmedel tillsammans med fyra andra län för att arbeta med den digitala klyftan. Möjligt vore kanske att öka samarbete ytterligare med dessa olika aktörer eller åtminstone se till att man har kompatibla system.

På lokal nivå bör bibliotekarierna naturligtvis uppmuntras att knyta band med lokalsamhället genom 2.0-resurser. Förslagsvis bör man oavsett vilken samarbetslösning man väljer uppmuntra andra aktörer inom kommunen och

lokalsamhället att skapa tjänster som kan integreras i en portal. Det är enklare om man går ihop inom en region med stöd från Regionförbundet i utvecklingsarbetet än om man ska driva denna typ av utveckling lokalt på kommunal nivå, i synnerhet om man är ett litet folkbibliotek. Kompetensutveckling är i dag mycket viktigt på de lokala biblioteken. Men då det redan finns kompetent och intresserad personal även på små bibliotek är det viktigt med god kommunikation så att dessa hela tiden kan bidra till och förändra en eventuell gemensam portal. Förhoppningsvis kan man lyfta fokus bort från de fysiska samlingarna, den icke användarvänliga OPAC:en samt de outnyttjade betaldatabaserna.

Den lokala katalogen gör dock många låntagare trygga eftersom perspektivet är begränsat och de genast förstår den avgränsade tjänsten. Databasen har en direkt koppling till fysiska resurser omkring dem. Men för oss biblioteks- och informationsvetare är dagens OPAC en gårdagens produkt och som vi måste arbeta för att förändra.

Huruvida regionala samkataloger är lämpliga råder delade meningar om. Däremot kan man säga att det blir tydligare med behovet av olika typer av källor så väl betaldatabaser som fria resurser i detta system. Om man kan göra en ekonomisk vinning på en gemensam katalog är inte helt lätt att svara på. Det hänger dels ihop med ifall man håller kvar vid den största aktören i Sverige, Axiell, eller om man väljer att utveckla en egen katalog och dels hänger det ihop med frågan om bibliografisk kontroll. Dock måste det fram en lösning på denna fråga för att man på ett bra sätt ska kunna

integrera och utnyttja informationen i sina databaser på ett bra och modernt sätt.

KOMMERSIELLA AKTÖRER OCH ÖPPEN KÄLLKOD

Oavsett vilken lösning man väljer i Kalmar län är det viktigt att en upphandling föregås av en ordentlig kravspecifikation med utgångspunkt i kommunens och regionens behov. Det är den som sedan måste styra vad man väljer för system. Det handlar inte om att välja Axiell Arena eller CS Library.

TEKNIKHUSET OCH AXIELL

När de gäller Teknikhuset och Axiell är det inte omöjligt att skapa webbplatser som svarar mot den utveckling som bibliotekssverige befinner sig i idag. En portal åt biblioteken i regionen går att beställa och aktörerna är enligt egen utsago öppna, lyhörda och serviceminded. Axiell och Teknikhuset är idag de två mest etablerade leverantörer av publiceringssystem för bibliotek. Huruvida leverantörerna lyssnar till sina kunder och svarar till de ändringsförslag biblioteken har finns olika vittnesmål om när jag talat med olika personer i biblioteksbranschen. Den starkaste meningen verkar dock vara att man pekar ut Teknikhusets portallösning CS Library som mer öppen och flexibel än Axiell Arena. Samtidigt finns kritik mot företaget att de inte är tillräckligt lyhörda och förändringsvilliga gentemot existerande kunder. En del informanter menar att leverantörerna fortfarande vill ha kontroll och bestämma vilka extrafunktioner man kan koppla på, trots att de utåt sett hävdar att system är öppna och kompatibla med

andra externa system och tjänster. Prisbilden kring dessa system har varierat och ser olika ut beroende på vilket "portalpaket" som väljs. Dock kan det vara värt att nämna att priset sannolikt genom förhandlingar kan pressas och priserna har redan sänkts. Vill regionen påbörja ett förändringsarbete för en bättre publik webbservice relativt snabbt kan man välja att knyta avtal med en av dessa aktörer och därmed få en snabb förändring. Däremot blir beroendeförhållandet tydligare än om man väljer bort de två kommersiella aktörerna och börjar processen utifrån andra scenarion.

För att kolla upp hur portallösningarna Axiell Arena och CS Library lever upp till regionens krav bör man i dag titta närmare på utvecklingen i de fem till sju kommuner som Axiell Arena kommer att använda som pilotkommuner. Tre pilotkommuner finns i Finland medan England avvaktar Arenas utveckling. Enligt Axiell själva erbjuder de:

Med Axiell Arena får biblioteket en webbplats som dygnet runt bjuder in till delaktighet, interaktion och inspiration. Biblioteket växer – precis som antalet besökare (Axiell).

Ska det fysiska biblioteksrummet kopieras till webben? Eller är det viktigast vilka tjänster man erbjuder och inte formen? Om man svarar ja på den första frågan är det fullt möjligt att med Axiell Arena eller CS library hitta lösningar som håller sig inom det kommunala gränssnittet och därmed bli en integrerad del av kommunens övriga förvaltningar. Vill man bygga mer komplicerade informationsåtervinningssystem med

betoning på fronten så är Axiell en stark grundpart medan öppenköllkodsalternativ eventuellt kan användas för att bygga en databas för informationsåtervinning från en mängd olika aktörer.

Vid byte av kommersiell samarbetspartner eller förändringar i befintliga system behövs hur som helst starka upphandlare som är införstådda med den marknad som råder på bibliotekssidan i Sverige i dag. En aspekt som blir allt mer aktuell är möjligheten att föra över data som produceras i ett av dessa system till ett helt annat. Vi kan med största sannolikhet förvänta oss ett ökat behov av att flytta data enkelt mellan olika system och att byte av leverantörer sker i snabbare takt än tidigare.

En knäckfråga som i hög grad påverkar möjligheterna för funktioner i en biblioteksportal och tillstånden för att flytta information inom olika (biblioteks-)system är bibliografisk service. Beroende på hur det ser ut i Kalmar län kan man överväga att skapa egna alternativ till bibliografisk service, eventuellt i form av användande och deltagande i Adlibris kommande produkt (se svensk bokhandel nr 5 2009) eller producera den själv utifrån Librisposter. Detta görs exempelvis i Höganäs, en kommun om drygt 13 000 invånare. Gemensam bibliografisk service är en förutsättning för ett fullständigt utbyggt gott flöde av resurser mellan de olika biblioteken. I dagsläget är det fysiska materialet mycket efterfrågade och att här kunna erbjuda en gemensam katalog med möjlighet att beställa böcker, filmer, spel och musik utan att bibliotekets kunder själva förstår de bakomliggande logistiska systemen är något som en del regioner arbetar för eller redan har uppnått (se www.minabibliotek.se).

Varken Axiell Arena eller Teknikhusets CS library får grönt eller rött ljus av mina informanter. Meningarna är delade och flera informanter ser problem med deras produkter, men hoppas på en förändrad ställning för företagen på den svenska marknaden inom de närmaste åren.

ÖPPEN KÄLLKOD OCH ALTERNATIVA AKTÖRER

Det finns i dag en stark rörelse för open source och digitala allmänningar där man skall kunna röra sig fritt och ta del av varandras resurser. Öppen källkod är inte omöjlig att använda sig av utan vore ett i dagsläget innovativt tilltag att arbeta med. Dock kräver det engagerat och omfattande arbete från de inblandade. Inom bibliotekssammanhang i Sverige skulle region Kalmar bli något av en föregångare om man väljer ett bibliotekssystem helt byggt på öppen källkod. När det gäller rena webbportaler finns det åtminstone ett alternativ i form av biblioteken i Norrbotten där man helt på egen hand skapat sin webbportal. Kalmar län skulle komma att gå i bräschen för en rörelse. Öppen källkod utvecklas av olika användare, IT-utvecklare, bibliotekspersonal, personer med olika ideologiska grund för t ex biblioteksverksamhet. För bibliotekens del handlar det mycket om hur man kan använda information som finns i existerande databaser och framtida egenproducerad data. Därför är det viktigt att ställa sig frågan om vi kommer att se helt öppna API:er från leverantörerna av bibliotekssystem så som Talis, Axiell och Teknikhuset? Redan idag bygger Teknikhuset och Axiell på en del

öppen källkod. Frågan är vilka möjligheter det ger att utan synliga skavanker (seamless web) lägga samman kommersiella biblioteksleverantörers produkter och själv skapa stora delar av till exempel fronten och välja externa applikationer.

I sammanhanget skall betonas att öppen källkod inte per definition är gratis, men att det i många fall är förenad med ingen eller en liten kostnad. I de fall där företag tar betalt för system byggda på öppen källkod är det oftast supporten och arbetet med installationen som de tar betalt för. Öppen källkod bygger på att vem som helst kan modifiera och förbättra kod enligt sina egna specifika behov.

När det gäller att välja ett system som bygger på öppen källkod är det viktigt att fundera på hur mycket eget arbete som kan läggas på processen och vilken kompetens som behövs. Det kommer med största sannolikhet vara ett mindre jobb att välja ett CMS (publiceringssystem) byggt på öppen källkod än ett LMS (bibliotekssystem), eftersom

det inte hittills gjorts i stor skala i Sverige. När det gäller byggandet av ett eget LMS är den bibliografiska servicen, som tidigare nämnts, en sammanlänkad fråga.

Nätverket Open source på svenska bibliotek är ett löst sammansatt nätverk av intressenter inom biblioteksvärlden som vill arbeta med och utveckla möjligheten att använda öppen källkod. Dock har aktiviteten inte varit så stark i nätverket. Senaste kontakten skedde i januari 2009. Syftet med nätverket är att deras arbete ska kunna utgöra en kunskapsbank samt sammanhållande länk som gör att många bibliotek tillsammans blir tillräckligt starka att göra genomtänkta fria val.

Ett open source-system som antagligen kommer att bli logiskt att fokusera på i Sverige är bibliotekssystemet Evergreen. Det är det system som Umeå kommun med medaktörer och genom EU-bidrag utvecklar efter sina behov. Evergreen verkar generellt vara det mest omtalade och starkaste valet då man funderar över omfattande open source-lösningar. Evergreen är enligt egen utsago ett bibliotekssystem med omfattande funktioner.

Huruvida Evergreen kan leva upp till bibliotekens krav kommer Umeå regionen med ett antal samarbetande kommuner bäst att kunna svara. Även Koha är ett bibliotekssystem byggt på öppen källkod. I dagsläget driver Regionbibliotek Halland ett projekt för att utvärdera och testa systemet på Falkenbergs bibliotek.

Då Sverige är ett tämligen litet land är det att föredra om de som väljer att arbeta med open source-lösningar väljer samma typ av system. På så vis kan utvecklingsmöjligheterna öka samt att chanserna för tydligare samarbetsprojekt

förbättras. Det finns flera intresserade kommuner, regioner och tjänstemän, som befinner sig på ungefär samma nivå, dock har ännu inte steget tagits för att förverkliga dessa tankar rent praktiskt.

ATT VÄLJA RÄTT

Många bra applikationer finns i dag och nya utvecklas hela tiden. För klassiskt biblioteksarbete får Librarything först nämnas. Men för en portal i ett stort regionalt samarbete har man stora möjligheter att välja just det som man tycker inspirerar och berikar den egna regionens bibliotek.

Till stor del handlar det om att lyckas med att integrera relevant information från externa tjänster. Det handlar om allt från att koppla till sig eller hänvisa till kvalitetsbetonade wikisar, forum eller olika typer av databaser från kommersiella aktörer.

Just nu är vi inne i ett skede då bland annat Adlibris väljer att bryta nya mark med biblioteken som målgrupp. Det kan vara läge att undersöka vilka utvecklingsmöjligheter de ser och på vilket sätt deras tjänster bidrar till att göra biblioteken mer interaktiva.

Med största sannolikhet har de flesta bibliotek ett publiceringssystem som idag inte nyttjas maximalt och där man skulle kunna aktivera flera relevanta funktioner. Även befintliga system som tillåter utbyte av API:er kan med största sannolikhet utvecklas utan större dramatik. Däremot kan det finnas frågor på policy-, ekonomi- eller prioriteringssidan som hindrar detta.

Det är viktigt att komma ihåg att såväl större som mindre aktörer kan användas som

inspiration för att använda olika typer av applikationer. Ett närliggande exempel är Höganäs bibliotek som lyckats höja trivseln på sin webbplats genom att integrera bilder från Flickr och olika funktioner från Librarything samt ha en fortlöpande blogg för barn och unga. De arbetar strategiskt med aktuella uppdateringar av webbplatsen och nyttjar mycket bilder.

Man behöver utvärdera vad en portal byggd med huvudsakligen externa applikationer skulle betyda och hur det skulle balanseras mot det redaktionella egenproducerade innehållet. Är det möjligt att exempelvis integrera en chattjänst som Meebo chat? Karolinska institutet prövar för närvarande det och Malmö högskolas bibliotek och IT testade detta under en period 2007/2008 och flera andra svenska bibliotek har eller har haft tjänsten. Vill man luta sig mot tjänster skapade av den svenska bibliotekspersonalen som Fråga biblioteket och Boktips.net eller är man beredd att söka bättre applikationer med liknande funktioner som ej härrör från biblioteksvärlden?

TVÅ EXEMPEL SOM SPEGLAR NUTIDEN

De två exempel som tas upp i detta avsnitt är valda på grund av att de väckt stor uppmärksamhet i Sverige respektive Danmark. Initiativen kan inte jämföras med varandra utan lyfts fram för att synliggöra den bredd som finns inom de digitala bibliotekstjänsterna gentemot brukarna i dag. Det första exemplet är www.minabibliotek.se och det andra är en dansk satsning som kallas TING.

Tankestrukturen bakom Minabibliotek.se är lätt att förstå. Det är ett sätt för

folkbiblioteken att möta det behov som identifierats för att öka användarnas eller kundernas möjligheter att den här vägen delta i olika biblioteksaktiviteter, grupper och dela med sig av sina biblioteksupplevelser. Man kan likna webbplatsen vid en form av filial med en välskött anslagstavla, med möjlighet för besökarna att delta i olika diskussionsgrupper och själva beskriva eller tagga resurser som de vill. Likheten mellan Minabibliotek.se och en biblioteksfilial är ett slutet system med vattentäta skott mot omvärlden. Detta i högre grad för Minabibliotek.se än för vanliga filialer, där olika aktörer kan flöda in och ut beroende på personalens engagemang och plats i lokalsamhället. Att fler aktörer inte kan flöda in och ut i Minabibliotek.se är dels för att grundtanken inte sett sådan ut och dels för att de olika leverantörerna inte varit tillräckligt lyhörda i efterföljande processer. Som jag ser det har Umeåbiblioteken ideologiskt valt detta spår: Att öppna ytterliggare biblioteksfilialer, fast den här gången på webben och med den uttryckliga önskan att användarna skall känna sig hemma i strukturen och de möjliga aktiviteterna.

Minabibliotek.se har fått stor uppmärksamhet och mottagit pris från FN för sin goda offentliga service. Webbportalen är välkänd och många biblioteksrepresentanter talar väl om den. Minabibliotek.se har för avsikt att fortsätta utveckla sin verksamhet. I nuläget är man nöjda med gemensamt bestånd och samarbete mellan sex kommuner när det gäller den publika webbplatsen. Dock har man erfarit att det är svårt att få en bred grupp biblioteksarbetare att delta i arbetet. Samma sak har man upplevt i Stockholm med arbetet med stadsbiblioteks webbportal Biblioteket.se.

Ting är ett projekt som på flera sätt skiljer sig från Minabibliotek.se. Detta danska projekt visar en annan typ av initiativ i den nordiska bibliotekssfären. Att återanvända digitaliserat material och även vara öppen för att återvinna kommersiella och kvalitetsgranskade resurser tillsammans är en etablerad tanke. Men att sedan ha för avsikt att presentera de olika sökresultaten likvärdigt, sida vid sida, är ett radikalt tillvägagångssätt. Idén med Ting är att skapa en form av databas som samlar och uppdaterar en mängd informationsflöden. Varje natt samlas resultaten i en databas som möjliggör en presentation av en mängd resurser i ett inbjudande gränssnitt. Att i en och samma sökning återvinna resurser från en mängd håll och inte behöva använda olika sökgränssnitt för att nå 2.0-resurser, kommersiella tjänster och bibliotekets bestånd är antagligen ett av Nordens mest intressanta biblioteksprojekt. Det danska initiativet finns tillgängligt och dokumenterat på www.gnit.dk och borde inspirera bibliotekssverige i beslut i dessa frågor. Mer information om Ting bör inhämtas då en betaversion är på gång och olika aktörer tillkommer i projektet.

Tanken är att genom projektet Ting arbeta med att inspirera och vägleda användare på de platser där de befinner sig istället för att stanna vid en traditionell sökdiskurs.

Plattformerna där information inhämtas varierar men länkas samman av bibliotekens service. Härmed krävs ett avancerat möte mellan bibliotekariers beteenden och traditionella åsikter samt användarnas informationsverklighet.

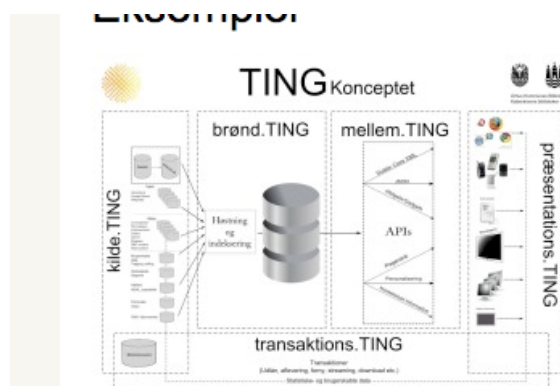

Bild kopierad från projektets webbplats www.gnit.se

TING-projektet är en transparent satsning med fokus att bygga en bibliotekstjänst med öppen källkod, open catalogue och open standard när Århus kommuns bibliotek, Köpenhamns bibliotek och DBC arbetar med projektet. Att använda varierande resurser och smidigt leda oss in i lärandeprocesser i praktiken, med frågor till användaren om de olika informationsresursernas betydelse kan ses som en bonus i projektet.

ANALYS OCH SAMMANFATTNING

Det finns ett intresse kring en portallösning bland biblioteken i Kalmar län samt ett ökat samarbete kring IT-utveckling. Detta skulle vara positivt då gemensamma rutiner och regler i stor utsträckning skulle behövas. En gemensam webb kan också få mer liv om man har medhjälpare från många olika kommuner. Infallsvinklarna och dynamiken blir då större. En portal som i ett inledande skede koordineras och samordnas via Regionförbundet i Kalmar län kommer troligen att behövas. En redaktör för själva innehållsarbetet bör också finnas som har en övergripande kontroll på innehållspubliceringen på sajten. Däremot är det viktigt att man hittar en form för en

arbetsfördelning som känns rimlig och adekvat.

Det är ett måste att vara redo att möta de stora steg som tas på webben i fråga om deltagande, samarbete och nya typer av självklara informationsresurser, genom att arbeta bort från icke flexibla och fixerade biblioteksplatser. En portal med inspirerande innehåll bör vara möjlig att skapa för biblioteken i Kalmar län utan större svårighet.

Däremot är frågan naturligtvis på vilken ambitionsnivå det ska göras och vilken arbetsinsats man är redo att satsa. I vilken utsträckning tänker man sig att lägga tid på att välja fristående applikationer samt skapa egna webbtjänster kopplade till portalen? Med tanke på att Regionförbundet i Kalmar län rekommenderar regionens kommuner att välja program på öppen källkod är det väl relativt självklart att detta är det som bör vara eftersträvansvärt även i en kommande satsning på biblioteksområdet.

Det är viktigt att Regionbibliotek Kalmar håller sig á jour med utveckling på nationellt plan. Det finns flera projekt på nationell nivå som kan komma att ha konsekvenser för biblioteken i regionen. Däribland handlar det om Sverigebiblioteket, framtida sätt att lösa bibliografisk service samt sammanlänkad till detta frågan om Libris som lokal katalog. Dock är detta projekt som varit aktuella länge men där arbete är långdraget och än så länge utgången osäker.

Det finns goda möjligheter att samverka med andra intressanta aktörer i Sverige som strävar efter en positiv utveckling. Utveckling av digitala tjänster lämpar sig synnerligen bra för samarbete oavsett geografisk belägenhet eller storlek.

Att i dagsläget välja ett enbart samarbete med en av två dominerande aktörer när det

gäller portalbygge känns som ett osäkert val. Vi befinner oss i ett läge när det gäller den allmänna biblioteksutvecklingen, som vi tidigare nämnt, som gör att vi inte vet hur dynamiska och flexibla dessa webbplatser kommer uppfattas inom de närmaste åren. Å ena sidan har vi den stora satsningen Umeå med Minabibliotek.se som lett till uppmärksamhet internationellt och å andra sidan har vi utvecklingen på nationell nivå att ta hänsyn till.

Om man i dagsläget skulle välja att bygga en gemensam webbportal eller till och med gå ihop i ett gemensamt bibliotekssystem i regionen verkar bibliotekstjänster och system byggt på öppen källkod och tydliga kopplingar till externa 2.0-tjänster ge bättre service i takt med utvecklingen och även en mer livskraftig verksamhet.

Processinriktade satsningar som följer användarnas behov kommer alltid överleva paketlösningar i form av tungrodda statiska webbplatser. Dock kräver sådana projekt omfattande personalresurser, lokalkompetens och bör ske i samarbete med andra regioner och initiativ som redan är på gång.

Det finns en fördel med att gå ihop i en gemensam webblösning då medborgarna blir garanterad samma innehålls- och kvalitetsnivå på delar av bibliotekens verksamhet oberoende var denne befinner sig i regionen. Dock är det viktigt att en stor satsning som denna stöds genom kompetensutveckling av regionens bibliotekspersonal och där nyttan och fördelarna förankras. En samverkan skulle också förstärka bibliotekens position i lokalsamhället och tydliggöra vikten av goda informationstjänster och bra service som en viktig del av det kommunala utbudet.

Jag har i denna rapport försökt ge en översiktsbild av vilka aktuella projekt och satsningar runt om i Sverige som kan ha implikationer för utvecklingen i Kalmar.

Områden som informationsåtervinningsaspekter, den mobila utvecklingen eller i vilken form digitalt material kommer levereras framöver har inte behandlats nämnvärt.

En portal i samverkan med regionens 12 bibliotek ser i nuläget ut att vara ett bra råd till Kalmar för att serva lokalinvånarna bättre. Denna bör dock möjliggöra egenskapade applikationer, integrering av kommersiell information samt ta till vara open source- och open contenttänkar. I så fall tror jag att man inom ett par års tid kommer visa sig ha valt rätt väg och ha möjlighet att växla spår utan större dramatik om nödvändigt.

I dagsläget är dock hela biblioteksvärlden inne i en identitetskris och den tekniska utvecklingen går fort. För biblioteken är det viktiga att nå ut till användarna, erbjuda dem tjänster samt arbeta uppsökande i informationssamhället. Vår spetskompetens behövs för skola, medborgare och företag. På samma sätt ökar vårt ansvar gentemot den åldrande befolkningen att serva med kultur i olika former.

Vad betyder då detta i praktiken för den publika delen av ett bibliotekssystem eller andra webbinitiativ? Det är viktigt att inte bygga vattentäta skott mellan bibliotekens webbresurser och omgivande webblandskap. Man kan inte skapa en webbfilial och hoppas att besökarna skall hitta dit.

En portallösning för biblioteken i Kalmar med stöd från Regionbibliotek bör ge möjlighet till den motsatta utvecklingen. Att vara transparenta betyder att ständigt vara redo att samverka med omgivande aktörer och att man har möjlighet att när som helst förändra

tjänster, uppdatera layout och lägga till applikationer. Ett arbete som verkar lämpligt att inbjuda användarna och de presumtiva kunderna att delta i. Det kommer då med största sannolikhet bli viktigt att inkludera applikationer från aktörer som är fristående från bibliotekens ordinarie utbud. Vad man samlar på en webbportal är helt beroende av användarnas behov. På så vis skapar region Kalmar webb bibliotek 2.0 eller en enklare form av portal 2.0 där kommersiella och offentliga tjänster blandas snarare än de slutna communityliknande webbplatser som ett par regioner nu valt. Detta är dock inte satsningar som skall underskattas utan ses som en källa till stora lärdomar för övriga Sverige.

Att i portalform eller i större initiativ samarbeta ger alltid vinster i form av tätare kontakter mellan olika aktörer, kanske förbättrad ekonomi och långsiktigt utbyte av teknik, kreativitet och support. Regionalt samarbete är framtiden - Lyckade projekt på regional nivå sätter press på så väl andra regioner som på nationell biblioteksutveckling.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

RESEARCH

- Studiebesök hos projektägarna till danska TING
- Studiebesök hos biblioteksverksamheter som har CS Library och Axiell Arena.
- Kontakta Tomas Kvist på Umeå kommun som arbetar med EU-projektet Evergreen
- Kontakta Regionbibliotek Halland kring arbetet med Koha.

ORGANISATION

- Skapa en arbetsgrupp som arbetar med en ordentlig kravspecifikation och den övergripande strategin. Bestående av:
  - Projektledare
  - Bibliotekspersonal
  - IT-strateger och IT-säkerhetssamordnare
- Bjud in en användargrupp – gärna så kallade early adopters – i arbetsprocessen.
- Upphandlingsexperter bör anlitas och involveras.
- Avsätt adekvat tid för projektledare.

GENOMFÖRANDE

- Visionen att bli "Sveriges bästa biblioteksregion 2010" borde innebära en satsning som sticker ut och visar vägen.

- Samverkan genom att tydligt arbeta med open source, open catalogue och open content ger större möjligheter att själva bestämma var utvecklingskostnaderna ska ligga och vilka typer av licenser som är nödvändiga att prioritera.
- Steg ett bör vara att sikta på att ta fram ett CMS och undersöka vilka webbapplikationer/mashups som är intressanta att integrera i portalen.
- Steg två bör vara att undersöka förutsättningarna för att gå över till ett LMS i form av Koha eller Evergreen i så fall ihop med något annan region. Undersök kompatibilitet och stabilitet.
- Avsätt tid för att uppdatera sidan och utveckla den även efter att den är satt i drift. Det är viktigt att detta ges en tydlig prioritet hos biblioteksledningen runt om i regionen och hos Regionbibliotek Kalmar.
- Arbeta mycket för att underlätta bildpublicering, rörlig bild och integration av externa kommersiella tjänster. Överhuvudtaget prioritera användarvänlig layout som utvecklas ihop med målgrupperna.
- Synliggör samtliga biblioteksbloggar som finns idag och som uppgår till åtta stycken i regionen. Inventera bibliotekens övriga nätnärvaro.

REFERENSER

Daniel Gunnestam, Umeå stadsbibliotek

Jakob Harnesk, nordisk försäljningschef på EBSCO Industries.

Kulturdepartementet (2009) *Betänkade av Kulturutredningen*. SOU 2009:16.

Stockholm: Statens Offentliga utredningar.

Mats Hernvall, enhetschef på Köpenhamns digitala bibliotek på Köpenhamns stadsbibliotek.

Peter Alsbjer, Länsbibliotekarie på Länsbibliotek Örebro.

Rey Langels, VD på Teknikhuset.

Viktor Sarge, utvecklingsledare, digitala biblioteksmiljöer på Regionbibliotek Halland.

Öppna bibliotek (2009) www.oppnabibliotek.se. För kravspecifikation för etapp 2 av projektet se <<http://oppnabibliotek.se/files/2009/03/kravspec-anvandargenererade-mervarden-30.pdf>>.